

FOLYÓIRATSZEMLE 1937.

(Rövidítések: *AB*: Archives et Bibliothèques, Paris, II. évf. (1936). 3—4. sz. — *ABI*: Accademie e Biblioteche d'Italia, Roma, 1937. — *ABM*: Archives, Bibliothèques et Musées de Belgique, Bruxelles, XIV. évf. — *B*: La Bibliofilia, Firenze, XXXIX. évf. — *BB*: Bulletin du Bibliophile, Paris, XV. évf. — *BCb*: Bibliothèque de l'Ecole des Chartes, Paris, XCVIII. évf. — *BNy*: Bulletin of the New York Public Library, XLI. évf. — *IDC*: Institut International de Documentation: Communications, Paris, IV. évf. — *LAR*: The Library Association Record, London, XXXIX. évf. — *LJ*: The Library Journal, New York, LXII. évf. — *LQu*: The Library Quarterly, Chicago, VII. évf. — *MF*: Maso Finiguerra, Roma-Vatikán, I—II. évf. — *ZBW*: Zentralblatt für Bibliothekswesen, Leipzig, LIV. évf.

A beszámolóban a rövidítést követő szám az idézett cikk kezdő lap-számát jelzi.)

1937-ben két jelentős, régi, kitűnő folyóirat szűnt meg: a Lipszéban negyven év óta megjelent *Zeitschrift für Bücherfreunde* és a *Revue des Bibliothèques*, amely negyvenhat éven keresztül jelent meg Párizsban. — A bécsi *Philobiblon* 1937-ben nem jelent meg, de X. évfolyama ismét megjelenik 1938-ban.

Még 1936-ban új folyóirat indult meg a Vatikán-városban: a *Maso Finiguerra* LAMBERTO DONATI szerkesztésében. A négyhavonta megjelenő folyóirat elsősorban művészi szempontú, a rézmetszet, fametszet, litográfia, könyvillusztrációk ismertetésével foglalkozik. Már a neve is ezt az irányt hangsúlyozza. MASO FINIGUERRA firenzei aranyműves és niellos csóktáblakészítő volt és VASARI szerint ő találta fel 1460 körül a rézmetszést.

1. Milyen irányban haladnak a könyvtárak?

H. M. LYDENBERG (Tomorrow. LQu. 301.) gyakorlati szempontok figyelembevételével igyekszik a holnap könyvtárának gyakran utopisztikus képét élénk vetíteni. Mindig és mindenekelőtt a kutató előnyeit, a kutatás megkönnyítésének célját tartja szem előtt. Véleménye szerint egyre fontosabbá válik a könyvtárosképzés. De az olvasó mechanikusan jusson el a könyvhöz, ne legyen a könyvtáros közreműködésére szüksége. A folyóiratok indexe mellett ajánlja a könyvek és folyóiratok tartalmi indexeit is. Továbbá a szaktudósok munkájának megkönnyítése miatt nagyon fontos a megjelent szakkikkek nyilvántartása is. Nagyjelentőségű a felvilágosító szolgálat. Már elmúlt az az idő, hogy a kutató személyesen menjen a könyvtárba egy kikölcsonzótt könyv meghosszabbításáért, egy idézet igazolására, avagy egy szerző születési évének a megállapítására. Egy newyorki közkönyvtárban a telefonon felvilágosító szolgálatot teljesítő tisztviselőhöz többek között ilyen kérdésekkel fordulnak: melyik Turner írt a villamosságról és hőségről; van-e lista a newyorki City képzőművészeti iskoláiról; hogyan kell megszólítani egy monsignoret; ha egy grófnak írunk, lehet a megszólítás „Kedves Gróf” (Dear Earl); mi a „boondoggle” szó eredete és jelentése; VII. Edward és Viktória pontos halálozási dátuma stb. A tisztviselőnél 20 kérdés esik egy

órára. — A kutatás megkönnyítésére rendkívüli jelentőségűek a modern technika eszközei: a diktafon, a telefon és a film. Elképzelhető, hogy a jövőben a kutató lakásán meglesz a könyvtár lefotografált cédulakatalógusa és a kutató telefonfelhívásra azonnal olvashatja a kért könyvet, mivel annak mikrofilmjét a könyvtáros a televíziós készüléken át azonnal közvetíti a kutató lakásába. De ma még kérdés, hogy a filmek konzerválása, a hőmérséklet- és nedvességvizsgálatok milyen nagy nehézségeket fognak a jövőben okozni. Az azonban bizonyos, hogy a technikai fejlődés ellenére a könyvtáros szerepe éppoly fontos lesz a könyvtárban, mint volt a múltban, 300 évvel ezelőtt is.

A közkönyvtárak hivatásáról és céljairól J. H. WELLARD (*The signi-finance to democracy of the Public Library. LAR. 6.*) elmélkedik. A közkönyvtár származás, fejlődés és cél szempontjából a demokrácia legjellegzetesebb megnyilatkozása. Az emberek tömegének nevelése egyenes arányban áll a szociális viszonyok javulásával. A könyvtármozgalom kezdetén a tömegek tudatlansága született butaság volt. A könyvtár egyik fontos tényezője az intelligenciának, de sokak szerint nem jogosult az, hogy a közkönyvtár fenntartására mindenki fizessen adót akkor, amikor az embereknek csak egy része használja azt. A könyvtár a haladás nélkülözhetetlen kelléke és meg kell hogy legyen a szociális értéke. Ehhez a legfontosabb a közkönyvtár helyes vezetése. A modern könyvtáros szerepe nemcsak az, hogy a könyvek gondozója legyen — mint régen —, hanem szociológusnak, pszichológusnak és tudománypolitikusnak kell lennie, mivel tudnia kell azt, hogy mit, miért és milyen eredménnyel olvasnak az emberek. Továbbá jó organizátornak és kivitelezőnek, azonkívül szorgalmasnak kell lennie, minden mechanikai módszert ismernie kell és befolyásolhatatlan tagja legyen a társadalomnak. A könyvtáros kötelessége pontos szavakkal meghatározni a könyvtár célját és működését. Vagyis elsősorban: 1. mit csinál, 2. mit csinálhat, 3. mit kellene csinálnia a könyvtárnak? De erre ma még alig van pontos válasz. Egy rosszul vezetett könyvtár nagyobb teher a köznek, mint amennyi hasznot szolgáltathat.

A könyvtár egyik legfontosabb kérdéséről, a költségekről R. A. MILLER (*Cost accounting for libraries: acquisition and cataloging. LQu. 511.*) értekezik. Minden könyvtári teendő megítélésénél fontos kérdés a költség. Költségkiszámítási szisztémára van szükség. A legfontosabb az időbeli takarékos-ság. Egy cédulakatalógus költségvetésének megállapítására a tisztviselők idő-felveken 15 percenként állandóan jegyzik az elvégzett munkát. A munkaidőt stopperóra-mérésekkel állapítják meg. Az eddigi eredmények azt mutatják, hogy az új cédulakatalógus költsége kisebb, mint a többieké. Az új könyvek katalógizálási költsége több, tárgyuk ismeretlen volta miatt. A katalógizálás-nál pontos mérések alapján így megállapíthatók a költségek és külön technika-val állandó egységes idő- és költségmegállapítás szükséges, amelynek táblázata alapján minden könyvtár megállapíthatja az átlagot. Alapos tanulmányok szükségesek a munkaerők fizikai és szellemi kifáradásának megállapítására is.

A költségvetés szisztémájának kérdéséhez, R. A. MILLER cikkéhez hozzá szól F. B. HUTCHINGS (*Library Cost Accounting. LAR. 173.*). Szerinte költségvetési számitással a nagy áruházak és üzletek dolgoznak ma, de a könyvtár nem üzlet. A költségvetés kiszámítása csak elképzelések alapján állapítható meg, viszont a könyvtár nem elképzeléssel, hanem pontos költségvetéssel dolgozik és ennél lehetetlen a kiadások csökkentése. Nehéz a katalógizálás költségeinek megállapítása, de még sokkal nehezebb a kölcsönzésé. A könyvtár személyzetének 90 százaléka azért van, hogy a kölcsönzésnek tegyen eleget és így a személyzet száma a kölcsönzéstől függ. Pontosán csak a könyvkötészet költségvetése állapítható meg. Nézete szerint semmivel sincs nagyobb szükség költségvetési szisztémára egy könyvtárban, mint például egy elemi iskolában, avagy pedig egy városi hivatalban.

R. SANDER (Die Landesbibliotheken und ihre Aufgaben. ZBW. 485.) a német könyvtárosok egyesületének kölni gyűlésén tartott előadásában a dán Thyregod szavait idézi, aki szerint a könyvtárak fejlődése kétségtelenül a specializálódás felé halad. Ezt a specializálódást kell szem előtt tartani az országos könyvtáraknak is. (Német viszonylatban a Landesbibliothek fogalmába tartozik nemcsak a nagy országos könyvtár, hanem egyes országrészek területén lévő nagyobb könyvtárak, például egyetemi könyvtár is.) Az országos könyvtárnak három, megőrző, kutató és művelődési főfeladata van.

A könyvtár egyik legnehezebb feladatáról, a könyvkiválasztás problémáiról M. L. KINGSMILL JONES (Committee work to-day. Policy and Practice. LAR. 291.) elmélkedik. A szelektálás legfontosabb kérdései: mi a könyv általános értéke; mi a könyv célja; az értékével reprezentáljon, avagy azonnali kívánságot elégítsen ki; továbbá a könyv tárgyköre gazdag-e? A könyvkiválasztásnál figyelembe kell venni azt, hogy a könyvtár milyen vidéken van s olvasóinak mi az érdeklődési területe, például: az iparváros Manchester könyvtárának anyaga csupán 30 százalékban tartalmaz regényt, a többi 70 százalék tartósabb értéket képvisel. A könyvtár céljainak elérésére legfontosabb az ifjúságnak az olvasásra való ösztönzése. Nem az a fontos, hogy mit olvasnak, hanem elsősorban rá kell szoktatni őket az olvasásra. Ennek elérése érdekében jó, ha az olvasó egyedül választhatja ki a polcokról a könyvet, mert ezt élvezettel teszi és szórakoztatja. Ajánlja továbbá a tetszetős, élénk színű köteteket, mert gyakran a kötés is vonzza az olvasót. De nemcsak a kötésnek, hanem a környezetnek is tetszetősnek kell lennie.

A nyilvános könyvtárakra vonatkozólag L. R. MCCOLVIN (State aid and control of public libraries. LAR. 435.) felveti a kérdést, helyesebb-e, hogy a könyvtár nevelési tekintélyek alárendeltje legyen, állami felügyelet alatt álljon, avagy megmaradjon a helyi autonómiája önkényes kooperációval? Jelenleg a rossz gazdasági viszonyok és kis érdeklődés mellett nagyon rosszak a könyvtárviszonyok. Ezen dotációkkal lehetne segíteni. A könyvtárosok nevelésének sincs még meg a helyes szisztémája.

W. TEMPLE (Presidential Address. LAR. 287.) szerint a könyv nem az értékénél, nem mint kuriózum, hanem a tárgyánál fogva fontos, és az emberi szellemeknek, az olvasó és szerző közötti kapcsolatnak a közvetítője. A könyv a legnagyobb értéke az emberiségnek, és a könyvtáros e legdrágább kincs őre, akinek humánus feladata van, mivelhogy vezeti s irányítja az emberek művelődését.

M. GODET: Faits et problèmes d'actualité. (LQu. 26: a varsói kongresszuson tartott előki megnyitó, amely más kiadása nyomán tavalyi évfolyamunkban már ismertetve lett.)

2. A könyveszerzés.

C. E. SHERMAN: Bibliographical birth control. (LJ. 637.: — Az évenként szaporodó nyomdatermékek túlprodukciónak a közönség, a kiadó és a könyvtár idezi elő. Egész Amerika túlprodukciónak van és a kiadók versenyzése nem ismer mértéket. Az amerikai könyvtár minden könyvet be akar szerezni, hogy mindenkinek a könyvszükségletét kielégíthesse. De természetesen a közönség sok könyvet kíván és a könyvtárnak a közönséget ki kell elégíteni. Helyesebb, ha az olvasó kevesebb jó könyvet, mintha sok rossz könyvet olvas. Kevesebb, de jobb könyveket kell produkálni. Ez a könyvtár adminisztrációs költségeit is csökkenti. A túlprodukciónak dacára Amerika még nem lesz olvasónemzet, mert egy emberre csak két könyv esik. Túlzottan rongálódnak a könyvek is, a könyvtár anyagának egyharmadát kell évente megújítani. A könyveket jó könyvtárosi ösztönrel kell szelektálni. A jó könyvtáros nem hivatalkok és nem bibliofil, hanem valaki a kettő között. A könyvtárosnak időt kell adni az olvasásra, mert fontos, hogy ismerje a könyveket és az értéküket megállapíthassa.)

W. W. BISHOP: Centralized purchasing for American college libraries. (LQu. 465. — A különböző gyűjtőkörű amerikai college könyvtárak könyvbeszerzésének központosítása.)

E. A. SAVAGE: Special librarianship in general libraires: I. The capital difficulty in book selection. II. Subject Departments in Public Libraries. (LAR. 570, 615: A könyvkiválasztás nehézségeinek csökkentésére és a szelekció bővítésére helyes volna egy 20 külső specialistából álló tanács létesítése. Az olvasók tanácsai és kérései is segíthetnek. Nem helyes, ha a könyvtárban a szakkönyvek mellett nincsenek szaktudósok. A nagy könyvtárakat tárgyszerinti osztályokra kell felosztani, szakvezetőkkel az élén, akiknek inkább szakbibliográfusoknak, mint szaktudósoknak kell lenniök, nem a könyv tárgyát, hanem annak irodalmát kell ismernie. A városi könyvtárak tárgyszerinti osztályainak kiépítésére a Cleveland Library-t ajánlja mintának).

M. STÖIS: Die neuen Gesetze über die Freistücke im Dritten Reich. (ZBW. 313: A négy legújabb németországi kötelepéldány-törvény, az oldenburgi (1933), a hamburgi (1934), a jénai (1935) és a bádeni (1936) törvények gyakorlati végrehajtásának és fogalmi alapvetésének magyarázatát adja. Ennek kapcsán hivatkozik külföldi analógiákra is, köztük a magyar törvény beszolgáltatási rendszerére is. (Az új német szóhasználat az általánosan használt Pflichtexemplar helyett ezekben a törvényekben a Freistück kifejezést honosítja meg.)

H. PFLAUME: Die Geschichte des Pflichtexemplars in Sachsen. (ZBW. 226.)

O. RAUSCHER: Der Büchernachdruck in Österreich. (ZBW. 236.)

E. J. COOMBE, C. R. WRIGHT, M. F. AUSTIN: Book selection. (LAR. 3, 308, 318.)

R. LILLIE: Book prices. (LAR. 482.)

F. WEITENKAMPF: Prints and the library. (LJ. 683: metszetek gyűjtése a könyvtárban.)

3. Katalogizálás.

K. DIESCH (Katalogfragen. ZBW. 428.) a német könyvtárosok kölni gyűlésén tartott előadásában a katalóguskérdésekre vonatkozó legújabb irodalom figyelembevételével végigtekint a katalógustípusok multján. Kifejti továbbá, hogy egy tudományos könyvtárban a következő katalógusok szükségesegek: növedéknapló kötetformában; alfabetikus katalógus kötet- és cédulaformában (a kötetkatalógust a publikum számára hasznosabbnak tartja, mert kevésbé rongálódik, mint a cédula); szisztematikus katalógus (szükség esetén Schlagwort-katalógus) a könyvek szisztematikus felállításánál kötetformában, szakfelállításnál cédulaformában, de kívánandó emellett egy alfabetikus mutató; helycímár, szakfelállításnál. Egy jó szisztematikus katalógus szerinte feleslegessé teszi a Schlagwort-katalógust. Diesch e cikkében bár határozott álláspontokat szögez le, elejétől végig a könyvtár hagyományait tartja a legfontosabb irányelvnek. Megfogalmazásában: „Das Bessere ist jedes System, das in jeder Bibliothek im Gebrauch ist.“

A német könyvtárosok között a cédulakatalógus uralmát nem fogadja minden könyvtáros teljes bizalommal. F. EICHLER (Zurück zum Alphabetischen Bandkatalog. ZBW. 553.) teljes energiával fordul ellene és mint cikke címében is kifejezésre hozza, kizárólagos elve: vissza az alfabetikus kötetkatalógushoz. Nézete szerint az alfabetikus kötetkatalógusnak két főelőnye van az alfabetikus cédulakatalógussal szemben: 1. a keresett munka gyorsabban meglelhető, 2. a keresett címnek nagyobb biztonsággal való megtalálása.

Ugyancsak a kötetkatalógus mellett foglal állást H. HOLST (Blattkatalog oder Karthotek als Systematischer Bibliothekskatalog. ZBW. 556.) is. Szembehelyezkedik a könyvtárosi körökben oly általánossá vált felfogással, amely szerint a kötetkatalógus elavult forma volna. Nézete szerint a ki- és behelyezhető pótlapokkal ellátott kötetkatalógusnak is megvannak a maga

előnyei, sőt bizonyos könyvtártípusoknál használhatóbb, mint a cédulakatalógus.

Ezzel szemben H. M. LYDENBERG (Tomorrow. LQu. 301.) a kötetkatalógust elavultnak tartja és a cédulakatalógus előnyeit hangoztatja. A cédulakatalógus tisztántartása szempontjából fontos a cédulák gyakori cserélése. Az az elképzelése, hogy idővel nyomtatott szerzőkatalógus lesz.

W. W. BISHOP (Union Catalogs. LQu. 36.) a londoni nemzeti központi könyvtárnak a katalogizálási szisztémáját ismerteti; a 28 londoni körzet mellett a számtalan vidéki és gyarmati különálló könyvtárak egy központban való egységesítésére törekszik. Anyagi nehézségek miatt a már meglévő katalógusanyagot még nem tudják publikálni. Amerikában a Wilson Comany hatalmas vállalkozása (Union list of serials) felbecsülhetetlen érték. Második kiadása a megnövekedett könyvtárak anyagával bővítve, most van folyamatban, de nem foglalja magában az összes könyvtárakat, így a délkeleti államok és Rocky Mountain vidékének könyvtárai hiányzanak. Legnagyobb jelentőséggel a Library of Congress katalógusa bír.

E. SULLENS: What is new in cataloging? (LJ. 154. — A Library of Congress katalógusa 1931-ben kezdődött és 1936-ban már 9 millió cédulája volt.)

N. TASHJIAN: Cooperative cataloging. (LJ. 329. — A Library of Congress munkájában több mint 5883 könyvtár vesz részt és már több mint 180 könyvtár használja az osztályzását.)

A. F. WOOD—M. C. MALOY: The Library of Congress card service. (LJ. 726.)

I. H. PAFFORD: The German Union Catalogue. (J.A.R. 22.)

A. E. BOSTWICK: Musik in public libraries. (LJ. 764. — A partitúrák szempontjából a zenét úgy kell tekinteni, mint a nyelvet. Ha analóg a nyelvvel, akkor a meglévő zene a beszéd. Már minden könyvtárnak van zenei gyűjteménye, amelynek tartalma a könyvtár gyűjtőköre szerint változik. Az egyetemi könyvtár nem vesz népszerű dalokat, a nyilvános könyvtár igen. Fontos a jó anyag. A zenei klasszikusoknak természetesen mindenütt meg kell lenni.)

D. G. AMESBURY: Phonograph records in the library. (LJ. 453. — A zenei lemezek katalogizálása nehéz. A minneapolis-i nyilvános könyvtár szisztémáját ismerteti. A lemezeket éppúgy katalogizálják, mint a könyveket, különböző betűk és számok jelölik a hovatartozásukat. Pl.: R/Zgd/415b.3; R = lemez, Zgd = csoport (vocalszó), 415b. = Beethoven, 3 = harmadik vocalszó. Nehézséget okoz a gramofónlemez hátlapja, szintén felveszik és utalók készülnek egyik oldalról a másikra. Minden lemezen és borítékján helyszám, vásárlási dátum és megjelölés szerepel, fehér tintával vagy elektromos karcolással. A lemezek kikölcsönözhetők.)

PH. L. MILLER: Cataloging and filing of phonograph records. (LJ. 544. — A newyorki nyilvános könyvtár katalogizálási szisztémáját közli. Szerző, cím, előadóművész, forma, tárgy szerepel a felvételen. A lemezek ideális elhelyezésére olyan vízszintes fiókok szolgálnának, amelyek kinyitva vertikális beosztásúak.)

E. L. LYMAN: Arrangement and care of phonograph records. (LJ. 150. — A northamptoni Smith College könyvtár katalogizálási szisztémáját ismerteti.)

R. F. DREWERY: Patent collections. (L.A.R. 575. — A szabadalmakra vonatkozó irodalom gyűjtése fontos. Csak kevés könyvtáros tud szabadalmi kérdésekre fölvilágosítást adni. A British Museumnak és 21 más nyilvános könyvtárnak van szabadalmi gyűjteménye, de csak az angolokról. Célja a tudományos munka megkönnyítése.)

F. E. SOMMER: Co-ordinated transliteration in libraries. (LQu. 492. — A keleti hangjelölések átírásáról ír.)

M. M. GREEN: History in letters. The cataloguing and arranging of collections of family letters. (LAR. 52.)

R. BIOLETTI: Ex libris. (LAR. 100.)

H. V. A. BONNY: Cataloguing for bibliography. (LAR. 249. — A bibliográfiának két szerepe van: 1. könyveket ad bizonyos tárgykörből és leírja őket, 2. informál arról, hogy egy könyv ugyanaz-e, mint egy másik, vagy különbözik tőle. Egy tárgyra vonatkozó bibliográfiának 500 évig visszamenőleg kell tartalmazni a könyveket.)

L. CONDIT: Bibliography in its prenatal existence. (LQu. 564.) Catalogues collectifs. Historique du catalog collectif de la Bibliothèque du Congrès [à Washington] 1901—1936. (AB. 273.)

4. Szakozás, decimálás.

I. I. LUND—M. TAUBE: A nonexpensive classification system an introduction to period classification. (LQu. 373. — A meglévő osztályozási rendszerek rosszak, de az újabbak sem lesznek tartósak. Nehéz jó rendszerezést találni, mivel mindegyiknél sok nehézség van. Ajánlják a kronologikus osztályozást, de a tiszta kronologikus osztályozásnak hátránya, hogy a hasonló tárgyú könyveket elválasztja egymástól és gyakran együvé soroz olyan könyveket, amelyeket a tárgyszerinti osztályozás elválaszt. Leghelyesebb a korokon belül tárgy szerint csoportosítani a könyveket. A folyóiratok már kor szerint vannak osztályozva. A kronologikus osztályozás előnyei: a könnyebb áttekinthetőség és a munkamegtakarítás. Az olvasóteremhez legközelebb a legújabb megjelenési kor kerüljön, mivel az olvasók ezt használják a leggyakrabban.)

S. RUNGE: Ausschuss für Sachkatalogisierung. (ZBW. 529. — A német szakkatalogizálási bizottság 1936/37-ben elsősorban két irányban dolgozott: 1. általánosságban továbbfejleszteni a szakkatalogizálás elméletét, 2. eddig kevésbé ismert módszerek ismeretét forszírozni. Ezt a célt szolgálja a „Beiträge zur Sachkatalogisierung c. gyűjtőmű kiadása is. [Harrassowitz.]

I. W. HEDEMANN: „Wirtschaftsrecht“? (ZBW. 373. — A jogtudomány területének állandó bővülése folytán önálló szakká fejlődött a gazdaságjog. Már a könyvtárak is felismerték a gazdaságjog önállóságát és ők is megkülönböztetik az egyéb rokontudományoktól.)

I. L. THORNSON: The Universal Decimal Classification. (LAR. 452.)

M. M. SATORY: Class B-Philosophy and Religion of the Library of classification schedules. (LJ. 450.)

F. C. VAN HEURN: Principles for the theory and practice of classification. (IDC. IV. 9.)

F. DONKER DUYVIS: 11th R. Report of the International Committee of Universal Classification. (IDC. IV. 3.)

H. E. BISS: Special, related to general, bibliographic classification. (LAR. 318.)

S. RUNGE: Ueber die Möglichkeit von Konkordanzen bibliothekarischer Systeme. (IDC. I. 17.)

W. SCHOLTEN: Die Anwendung der Dezimalklassifikation in Fachzeitschriften und Fachbibliographien. (IDC. III. 28.)

5. Könyvkölcsönzés.

G. ABB: Die Ordnung für den internationalen Leihverkehr. (ZBW. 612. — 1937 szeptemberében a németbirodalmi miniszter rendeletet bocsátott ki a nemzetközi könyvkölcsönzésre vonatkozólag. A rendelkezés kapcsolatban van a könyvtárosi kongresszusok (Róma, Madrid, Varsó) megbeszéléseivel, de gyökerében német elgondolású. A könyvek nemzetközi kölcsönzésére vonatkozó rendelkezés minden ország területén egy központi könyvforgalmi intézetre számít. A külföldi könyvtárak minden kölcsönzési ügyben ehhez

a központi szervhez fordulnak, nem pedig az egyes könyvtárakhoz. Közleményéhez a nemzetközi könyvkölcsönzés teljes szabályzatát csatolja.)

E. A. SAVAGE: The distribution of book borrowing in Edinburgh. (LAR. 150. — A fiókkönyvtárak elhelyezéseinek helyét a régi térítvényeken szereplő lakhelyek statisztikája alapján állapítják meg. Legsűrűbben a külvárosokból kölcsönöznek. Egy nagy fiók hatásosabban tud egy külvárosi vidéket kielégíteni, ha üzletnegyedben, forgalmas helyen van elhelyezve.)

D. McDOUGALL: Lending Library technique with special reference to the Dickmann system. (LAR. 165.)

6. Olvasótermi használat.

W. S. YENAWINE: Wanted a functional reference room. (LJ. 237. — Állandó referenc-szobára van szükség, amelyben a referenc könyvtáros számára szükséges könyvek mind megvannak. Ne legyen monumentális, kis szoba jobban megfelel erre a célra. Ha a könyvek kis szobában nem férnének el, úgy mellék raktárhelyiséget ajánl.)

A. FEVRET: Chronique de la Bibliothèque Nationale. (BB. 104. — A nagy francia nemzeti könyvtár 1936 áprilisában szakított azzal az immár évszázados szabályával, hogy folyóiratait nem füzetenként a megjelenés után, hanem csak bekötött évfolyamokban engedi olvasni.)

H. H. PUNKE: Sociological factors in the leisure — time reading of highschool students. (LQu. 332. — Georgia huszonkét és Illinois tizenegy iskolájának adatai alapján foglalkozik a diákoknak a könyvhöz és az olvasáshoz való viszonyával. Mit, mikor, hol olvasnak? A rádióhallgatók többet olvasnak, s a lányok általában többet olvasnak, mint a fiúk.)

M. EGAN: An experiment in advisory service and graded reading in the CCC Camps. (LQ. 471.)

I. E. WERT: The effectiveness of the Public School-housed library branch. (LQu. 537.)

Retarded reader and the Library. (LJ. 53.)

7. Felvilágosító szolgálat, dokumentáció.

Az 1937 augusztusában Párizsban tartott dokumentációs világkongresszusnak élénk visszhangja volt a sajtóban és többen foglalkoztak vele és eredményeivel:

S. BRIET: Le premier congrès mondial de la documentation. (BB. 437: megemlíti a kongresszus magyar résztvevőit is.)

N. SANTOVITO VICHI: Il I° Congresso di documentazione a Parigi. (ABI. 614.)

Congrès mondial de la Documentation Universelle, Paris 16—21 Août 1937. (AB. 224, IDC. I. 25, IDC. III. 8.)

F. D. DUYVIS: L'organisation mondiale de la documentation. (IDC. II. 14. — Feltételei: 1. A dokumentáció nemzeti megszervezése. A nemzeti egyetemes szervezetek hatáskörükben az érdeklődések összességét képviselik egy bizonyos ország részére. 2. A speciális dokumentáció nemzetközi megszervezése. Az internacionális tudományos egyesületek és intézmények hivatása a tudomány egy-egy speciális körének dokumentációja. 3. A nemzeti dokumentáció és a speciális dokumentáció szoros együttműködése fogja megteremteni a dokumentáció világszervezetét.)

L. DE GREGORI: La documentazione universale. (ABI. 419.)

P. OTLET: Réseau universel de documentation. (IDC. I. 13.)

G. LEYH: Dokumentation. (ZBW. 526.)

VAN DRIMMELEN—KUMMER—LIMBURG: Analysis of a document a view to its filing. (IDC. III. 20.)

E. MATHYS: Die Bibliothek der Schweizerischen Bundesbahnen als Dokumentationsstelle. (IDC. IV. 11.)

S. BRIET: La documentation au service des techniques. (BB. 246.)

W. JANICKI: Der Werksbibliothekar und die neuzeitliche Dokumentation im Dienste von Industrie, Technik und Volkswirtschaft, unter besonderer Berücksichtigung der Verhältnisse in der Schweiz. (IDC. III. 24.)

H. M. LYDENBERG: Tomorrow. (LQu. 301.)

F. PRINZHORN: Aufbau und Organisation der deutschen Bibliographien und Berichtsblätter und ihre Zusammenarbeit mit den Bibliotheken. (ZBW. 470. — A mérhetetlen könyv- és folyóirattermés idején, ami korunkat jellemzi, még egy szakkönyvtár is alig képes egy töredékét összegyűjteni a szakkönyveknek és szakkönyvtáraknak. A kutatás megkönnyítésére a könyvtárak együttműködése nélkülözhetetlenné válik. Ma már a folyóiratok tudományos anyagát feldolgozó futó bibliográfiák is ezrével jelennek meg. A porosz állami könyvtárban feldolgozó Index bibliographicus 2000 futó bibliográfiát és jelentést sorol fel. — A könyvtárosnak legfőbb feladata a szakirodalom gyors és hiánytalan feltárása a kutatók számára. A különféle szaktudományi bibliográfiák között vannak olyanok, melyek ritka időközökben jelennek meg, s így a kutatás csak elkésve veszi hasznukat. A bibliográfiák és jelentések gyorsabb megjelenését igen elősegíti ezeknek a könyvtárakkal való együttműködése, amelyből nemcsak a bibliográfiáknak, hanem a könyvtáraknak is hasznuk van. — A különféle szakbibliográfiák elkészítése terén nem egyforma feladatok állnak a szakbibliográfus előtt. A legnehezebb a helyzet a szellemi tudományi folyóiratok bibliográfiáinál.

3. A könyvtár propagandája.

W. C. SAYERS: Our current problems. (LAR. 344. — A nem olvasó közönséget röpcédulák osztogatása és meghívók küldése útján kell a könyvtárba szoktatni.)

M. C. POTTINGER: The Cinema and the Library. (LAR. 303. — A film fontossága megkívánja, hogy a könyvtár filmtudományi könyvekkel és újságokkal is kiszolgálja az olvasókat. Sok könyvtárban népnevelő előadásokat tartanak, ezeket később filmelőadásokkal lehetne kibővíteni. A könyvtár és az oktató film is nevelő célzatú, így helyes a kettő összekapcsolása. A nyilvános könyvtárak mintájára idővel nyilvános oktató mozik is lesznek.)

H. RAFF: Über die Meldungen zur deutschen Bibliotheksstatistik aus dem Verwaltungsjahr 1935/36. (ZBW. 513.)

9. A könyvtárak együttműködése.

G. KRICKER: Die Zusammenarbeit der Universitäts- und Institutsbibliotheken und der Kölner Versuch ihrer Verwirklichung. (ZBW. 448. — A német egyetemi városokban, az egyetemi könyvtár mellett, az egyetemi intézetek könyvanyagában hatalmas könyvgyűjtemény fejlődött ki. A központi könyvtárnak éppúgy, mint az intézeti könyvtáraknak külön-külön is célja hogy beszerzési politikájukat közös nevezőre hozzák. Az utolsó évtizedben történtek is a kérdés tisztázására kísérletek, azonban a szükséges együttműködés máig sem oldódott meg. Szükséges volna ezért, hogy az intézeti könyvtárak anyagának felkatalogizálása az egyetemi könyvtárban is megtörténjék, s a beszerzés szempontjából pedig az intézetek csak azokat a könyveket szerezzék be, amelyek szakirányuk szerint a legszorosabban beletartoznak a tudományos körükbe. A gyakorlatban pl. ha be akar szerezni egy könyvet, jelentse előbb a központi szervnek. A központi katalógust pedig úgy képzei el, hogy a beszerzett könyvről az intézet katalóguscédulát küldjön a központnak, amelyet aztán a központi könyvtár az intézetre való utalással helyez el katalógusában.)

Union catalogues. Report of the National Committee on Regional Library Co-operation. (LAR. 157.)

10. Fényképezés és mikrofilm.

A folyóiratok egyre növekvő érdeklődéssel tárgyalják és ismertetik a fényképezés és mikrofilm jelentőségét és szerepét a könyvtár életében. Nagy

optimizmussal figyelik az új világot jelentő kísérleteket és eredményeket. Hogy ez az optimizmus jogosult-e, azt csak a jövő fogja eldönteni.

A mikrofilm elsősorban a dokumentációban jelent felbecsülhetetlen értéket. Így Washingtonban új dokumentációs szolgálatokat teljesítő intézet alakult, amely a Science Service dokumentációs osztályából fejlődött. Ez az intézet mindenekeelőtt a mikrofotográfiát szándékozik a tudományos munka szolgálatába állítani. (ZBW. 537.)

De nagyjelentőségű a mikrofilm a ritka és értékes kéziratok s könyvek kímélése szempontjából is, jó eszköz az anyag megőrzésére. Ezeket mikrofilmen bocsátják ezentúl a tudományos kutató elé.

L. H. FOX (Films for folios. LJ. 361) szerint a könyvtár figyelme a mikrofotográfia tökéletesítése felé irányul. — Legkorábban az újságokat vetették filmre, kísérletképen, hogy vajjon a nagyméretű újságokat 35 mm filmen a vetítőkészülék kielégítően mutatja-e be? Az eredmények jók, de sok könyvtáros ma még fél a vetítés komplikált voltától, pedig ennek mechanizmusa egyáltalán nem az. A mikrofilmre nagy szükség van. Egy könyvtári próba alkalmából a közönség nagy része, főleg a fiatal olvasók, örömmel fogadták; időmegtakarítást jelent a számukra. De az idősebbek nagy elleszenvet tanúsítottak irányában. Sok nehézség mutatkozik még, elsősorban a filmek karbantartásánál, de a törést és szakadást már géppel javítják.

Már felvetődik a mikrofilmek katalogizálásának problémája is. A. C. GEROULD (Cataloging of microfilm at Stanford. LJ. 682) véleménye szerint két fontos elv az irányadó: minél kevesebbet szabad csak átvenni a nyomtatott könyvek katalogizálási törvényeiből, továbbá a dobozokban elhelyezett filmeket csak száriaszámokkal kell megjelölni. Az osztályozás meg nem engedhető luxus.

E. SULLENS: What is new in cataloging? (LJ. 154. — Filmezett könyvtárkatalogust ajánl.)

L. DE SAINT RAT: Microphotocopies et microtheques. (IDC. I. 21. — Technikai ismertetése a készüléknek.)

A. SEIDELL: A plan for the dissemination of scientific literature by means of microfilms. (IDC. I. 24.)

M. DOUD: Microphotography for libraries. (LJ. 121, 125.)

11. Könyvkötés.

R. BRUN: Guide de l'amateur de reliures anciennes. (BB. — A jelentős könyvkötéstörténeti munka az évfolyam minden füzetében folytatódólagosan adja az előbbi évfolyamokban megkezdett fejtegetéseket. Elméleteket, leírásokat, irodalmat és történeti adatokat közöl typológiai csoportosításban. Eddig eljutott a XVI. század közepéig.)

A folyóiratok bekötetésével foglalkozik P. AYER: A schedule for binding and rebinding magazines. (LJ. 856. — A legtöbb könyvtár vagy a nyári szünet alatt, vagy pedig év végén, az index és címlappal együtt köteteti a teljes évfolyamot. Ennek eredménye, hogy a könyvkötő júliusban és januárban túl van terhelve munkával, s viszont a könyvtár is hosszú hónapokon át nagy munkával dolgozza fel az anyagot. Ezért az olvasó által keresett cikk mindig kötés alatt van. Helyesebb volna rendszeresen és állandóan kötetni. Minden hónapban bizonyos meghatározott órákon kellene a folyóiratok összegyűjtését, címléírását stb. végezni és az ideális az volna, ha minden hónapban egyforma számú folyóirat kerülne bekötésre. Nagy munka a rongálódott kötések javítása is. Kb. 1000 kötet szorul havonta javításra. Nem szabad romlani hagyni a kötések és felhalmozva összegyűjteni, hanem rögtön kell javíttatni.)

A német könyvtároskongresszuson J. HOFMANN (Ausschuss für Bucheinband-Katalogisierung. ZBW. 531) a kötések katalogizálásának bizottsága munkájáról való beszámolója kapcsán, a lipcsei városi könyvtár tisztviselőjének, WOLFGANG G. FISCHER közeljövőben megjelenő „Die Stellung der

deutschen wissenschaftlichen Bibliotheken“ c. munkájára hívja fel a figyelmet. Bookbinding news for librarians. (LJ: minden számban állandó rovat.)

W. F. VOLBACH: La legatura del codice Pal. lat. 502 nella Biblioteca Apostolica Vaticana. (B. 433. — XII. századi kölni kódex egykorú kötését ismerteti.)

CH. M. ADAMS: Illustrated Publishers' Bindings. (BNY. 607.)

O. VERONA: Sopra le cause microbiche di danneggiamento dei libri. (ABI. 247. — A könyveket tisztító rovarokkal és ennek okaival foglalkozik.)

12. *A könyvtáráépület, technikai berendezése, új találmányok.*

A modern könyvtár H. M. LYDENBERG (Tomorrow. LQu. 301.) szerint centrális vagy H alaprajzú legyen. A modernül felszerelt könyvtárban többek között feltétlenül legyen buffé és egy pihenőszoba a személyzet számára. Továbbá az olvasó mechanikus úton jusson a könyvhöz.

Az új londoni Egyetemi Könyvtár a legmodernebb elvek szerint készül. (R. A. RYE: The New University of London Library. LAR. 204.) A Bloomsbury Streeten épülő központi fekvésű épületen a domináns hangsúlyt a raktárhelyiségeket magába foglaló torony kapja, amelynek aljában van a főbejárat. A torony stack, amit magasságban növelni lehet majd és ezzel a férőhelynek, a könyvek elraktározásának főproblémája teljes megoldáshoz jutott.

A genfi Népszövetségi Könyvtár épületéről és modern berendezéséről részletes beszámolót ad T. P. SEVESMA (The League of Nations Library. LAR. 472, 521). A könyvtár építésére Rockefeller kétmillió dollárt ajánlott fel. Alapkövetéle 1929. szeptember 7-én volt. Főhomlokzata 48 méter széles. A könyvtár két részre tagozódik. A főépülethez kapcsolódó melléképület a könyvraktár, amely 10 emeletes stack. Az emeletek 224 cm. magasak. A könyveket zajtalan lifteken továbbítják.

D. HOIT (Ell-type desk and the trained Librarian. LJ. 631.) a californiai Public Library Pasadena berendezését ismerteti. A könyvtár minden osztályában az asztalok L-alakúak, a polcoktól nincsenek elválasztva, hanem azokkal párhuzamosan állanak. Ez nagyon megkönnyíti a könyvtáros helyzetét áttekinthetőségénél fogva, továbbá az olvasók a könyvtáros segítsége nélkül dolgozhatnak.

A könyvtár világításának problémáival F. B. LEE (Library Lighting. LJ. 721.) foglalkozik. Tekintve, hogy minden öt szempár közül három rossz, optikai korrekcióra van szükség. A jó világítás megoldása céljából szem- és idegrendszervizsgálatokat folytatnak. A világításnak kellemesnek kell lennie, s különböző helyiségek más-más erősségű világítást igényelnek. Helyes, ha a világítás alkalmazása nem külön fényforrásokként, hanem a belső berendezésbe beleépítve történik. Kisebb helyiségekbe függőlámpát, de a nagyobb termek számára beépített világítást ajánl.

J. H. LONGSHORE: Library floors. (LJ. 634. — Parafa-, linoleum-, gummi-, fa- és más padlóanyagokat ismerteti.)

S. ROBB: Library step-children: the bookstacks. (LJ. 273. — A könyvtár legfontosabb része, nagysága függ a könyvtár kiterjedésétől.)

A. D. DICKINSON: Brooklyn College Library Building. (LJ. 757. — 1930-ban alapították, 800.000 dollárba került az épület. 88.000 kötet, s az olvasóteremben 1100 olvasó számára van hely. Az emeleteken négy ivókút van.)

M. H. DOUGLASS: University of Oregon Library Building. (LJ. 940. — 1937-ben épült.)

J. A. LOWE: The Rochester Public Library. (LJ. 59.)

New buildings and equipment. (LJ. Állandó rovatban közli az új épületeket, berendezési tárgyakat stb.)

B. I.

(Következő számunkban folytatjuk.)